

3. Бондарева Т. І. Оцінка ефективності експортної діяльності підприємства / Т. І. Бондарева., А.І.Осадчук // Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі. - 2011. - № 3. - С. 91–104.
4. Ермошенко М. М. Стратегічна інформація та стратегічний аналіз в маркетинговому плануванні / М. М. Ермошенко // Маркетинг та бізнес. – 2002. – №1. – С. 43 – 46.
5. Кендюхов О., Ярим-Агаєв О. Тенденції розвитку світових ринків: можливості та перспективи для України / О. Кендюхов, О. Ярим-Агаєв // Маркетинг в Україні. - №6 (87). – 2014. – С. 34 – 39.
6. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
7. Оцінка впливу Угоди про асоціацію / ЗВТ між Україною та ЄС на економіку України: наукова доповідь / за ред. акад. НАН України В. М. Гейця, чл.-кор. НААН України, д-ра екон. наук Т. О. Осташко, чл.-кор. НАН України, д-ра екон. наук Л. В. Шинкарук; НАН України, ДУ "Ін-т економіки та прогнозування НАН України". – К.: Ін-т економіки та прогнозування НАН України, 2014. – 102 с.
8. Хельєр Марк. Довідник для бізнесу із поясненням поглибленої та всеосяжної зони вільної торгівлі (ЗВТ+) між Україною та ЄС [Електронний ресурс] / М. Хельєр, С. Нерпій, В. Пятницький // CTA Economic & Export Analysts Ltd, 2014. – Режим доступу: <http://www.cci.neosm.com/eur/pr1.pdf>
9. Мехеда Н. Г. Фінансова складова економічної безпеки [Електронний ресурс]. / Н. Г. Мехеда, С. Вовк // Черкас. нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/33_PRNIT_2012/Economics/3_119694.doc.htm
10. Флісак К.А. Регулятивні та стимулюючі засоби реалізації інтеграційних прагнень України у сфері зовнішньої торгівлі / К. А. Флісак // Економічний часопис-XXI. – 2011. – № 5-6. – С. 3-7.
11. Мировой рынок минеральных удобрений в 2013-2014 годах [Електронний ресурс] // Химия Украины и мира. – Режим доступу: <http://ukrchem.dp.ua/2014/09/18/mirovoj-rynok-mineralnyh-udobrenij-v-2013-2014-godax.html>

Стаття надійшла: 08.06.2015 р.
Рецензент: д.е.н., доц. Горюхів Д.А.

УДК 339.7

JEL Classification: F20

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВИХ ЦЕНТРІВ

Ліфанова М.І., аспірант

Тернопільський національний економічний університет

Анотація. У роботі розглянуті теоретичні аспекти функціонування й основні особливості міжнародних фінансових центрів. У даній статті розкрито поняття та елементи формування міжнародних фінансових центрів. Проведено оцінку характерних рис взаємодії фінансових центрів, що формують глобальну фінансову систему.

Приділена увага теоріям та моделям, які лягли в основу утворення міжнародних фінансових центрів, а саме «Конкурентний ромб» (або «Діамант») Портера, концепція «глобального місті» С. Сассена, урбаністична модель Пітера Хола, модель «центр-периферія» Дж. Фрідмана.

Також визначено роль фінансових центрів у глобальній економіці. Зроблено висновок, що для палнування та конкуренції на міжнародному фінансовому ринку необхідна ретельно розроблена політика держави й бізнесу, спрямована на пом'якшення бар'єрів для залучення іноземного капіталу. Особливу роль та значення ця тема набуває в умовах виходу на світові ринки капіталу нових регіональних фінансових центрів. Відзначено, що Київ є не тільки столицею, а й найважливішим мегаполісом України, який концентрує на своїй території усі політичні, соціальні та культурні відносини. Згідно Стратегії розвитку міста Києва планується заохочення міжнародних транснаціональних компаній до розміщення фінансових активів через у місті.

Запропоновано інструменти масштабного залучення міжнародних компаній у столицю, оскільки місто має низку вагомих конкурентних переваг для розміщення міжнародних компаній. Не залишилися поза увагою позитивні та негативні сторони формування фінансового центру для країни-базування.

Зроблено висновок, що враховуючи незаперечні позитивні наслідки створення міжнародних фінансових центрів існують і негативні: ризик швидкого відтоку капіталу, ймовірність збільшення масштабів фінансового шахрайства тощо.

Ключові слова: капітал, фінансовий центр, периферія, місто, глобальна економіка, конкурентна перевага.

CONCEPTUAL BASES FORMATION INTERNATIONAL FINANCIAL CENTER

Maryana Lifanova, Post-graduate
Ternopil National Economic University

Summary. In the paper the theoretical aspects of functioning and the main features of international financial centers are given. In this article the concept and main elements forming international financial centers are presented. The evaluation of the characteristics of the interaction between financial centers that form the global financial system are presented.

Attention is paid to theories and models underlying the formation of international financial centers, namely "Competitive diamond" (or "diamond") Porter, the concept of "global city" by S. Sassen, urban model by Peter Hall, the model of the "center-periphery" by J. . Friedman.

Also, the role of financial centers in the global economy is underlined. It is concluded that the domination and competition in the international financial market requires carefully designed government policy and business, aimed at easing barriers to foreign capital. A special role and importance of this topic is in terms of access to world capital markets new regional financial centers. It is noted that Kyiv is not only the capital, but the most important metropolis of Ukraine, which focuses on their territory all political, social and cultural relations. According to the Strategy of development of Kyiv it is planned to encourage multinational companies to the international allocation of financial assets across the city.

A large-scale of international companies instruments involvement to the capital is proposed, as the city has a number of significant competitive advantage for placing international companies.

Do not stay out of sight the positive and negative aspects of the formation of a financial center for country-based. It was concluded that given the undeniable positive effects of the creation the international financial centers, there are negative: the risk of rapid capital outflows, the likelihood of increase in financial fraud and more.

Keywords: capital, finance, peripherals, city, global economy, competitive advantage.

Постановка проблеми. В сучасних умовах розвитку економічна політика будь-якої держави здійснюється за допомогою валютних та фінансово-кредитних відносин. Ця сфера історично пов'язана із національною та міжнародною економікою, розвиток яких тісно переплітається. Це в свою чергу збільшенню міжнародних потоків товарів, послуг та капіталу. В останній час намітилася тенденція тяжіння фінансового капіталу до міжнародних фінансових центрів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми формування міжнародних фінансових центрів досліджували відомі вітчизняні та зарубіжні вчені, а саме: О.В. Бойко-Бойчук, П.О. Кравець, Р.М. Крамаренко, Ю.В. Макогон, Г.Г. Музиченко, Е.В. Семенцова та ін.

Невирішені складові загальної проблеми. Незважаючи на значну кількість публікацій, по даній проблемі питання економічної сутності фінансових центрів та їх класифікація вивчені недостатньо.

Формулювання цілей статті полягає в дослідженні концептуальних основ формування міжнародних фінансових центрів, визначення факторів, що визначають роль фінансових центрів у глобальній економіці.

Виклад основного матеріалу дослідження. Поняття фінансового центру вчені розглядають із двох позицій. Перша пов'язана із географічним розташуванням фінансового центру та наявністю в ньому представництв міжнародних банків, страхових компаній та інших фінансових посередників. Друга позиції полягає у групуванні фінансових центрів за секторами економіки. Але інколи бувають виключення, коли фінансові центри поєднують в собі не тільки зручне розташування, але і є провідними постачальниками фінансових послуг [1].

Розглянемо позиції деяких авторів більш детально. Так, Е. В. Семенцова говорить про те, що міжнародні фінансові центри – це складні елементи глобального фінансового ринку, які піддаються впливу різних факторів [2, с. 41]. Схожої думки дотримується інший російський вчений С.Р. Моисеев, який під міжнародними фінансовими центрами розуміє сукупність національних та міжнародних фінансових ринків, які забезпечують акумулювання та перерозподіл капіталу між суб'єктами ринку за допомогою фінансових інститутів для досягнення оптимального співвідношення між попитом та пропозицією на капітал [3, с. 45].

Ряд вітчизняних вчених (В.В. Козик, Л.А. Панкова, Н.Б. Даниленко) розуміють фінансові центри як «ланки єдиного ланцюга, який формує світовий капіталу у всіх його проявах» [4, с. 234].

Інші українські вчені Ю.В. Макогон та Г.Г. Музиченко орієнтуються на інституційний аспект та характеризують фінансові центри як систему фінансових інститутів, що здійснюють фінансові операції [5, с.46].

Якщо брати до уваги геополітичний контекст, то міжнародний фінансовий центр – це глобальне місто з інфраструктурою, яка дозволяє залучати й перерозподіляти фінансові ресурси і обслуговувати учасників фінансового ринку.

Багато країн зацікавлені у створенні на власній території світових або регіональних фінансових центрів, оскільки вони сприяють залучення капіталу в країну, підвищують інвестиційну привабливість країни, збільшують надходження до бюджету та сприяють подолання безробіття у країні. Сучасні світові фінансові центри утворюються в місцях концентрації капіталу незалежно від того, розташовані вони в країнах-експортерах капіталу або ні. Створення міжнародного фінансового центру проходить через такі три етапи:

1. Розвиток локального (місцевого) ринку.
2. Перетворення в регіональний фінансовий центр.
3. Формування світового фінансового центру.

Розвиток локальних фінансових ринків пов'язаний із загальним економічним розвитком країни. Для залучення інвестицій в країну потрібно дієвий ринковий механізм. Розширення міжнародної торгівлі та збільшення фінансових потоків призводять до зростання потреби в обслуговуванні операцій по перерозподілу капіталу. Це вимагає від багатьох країн розширення діяльності національних фінансових ринків та інтеграція їх у світовий фінансовий простір. Для того щоб локальний ринок перейшов у іншу стадію, країна-базування повинна володіти всіма необхідними елементами підтримки міжнародних фінансових операцій.

До найважливіших елементів формування міжнародного фінансового центру належать:

- стала фінансова система та стійка валюта із стабільним курсом;
- політична та соціальна стабільність в країні;
- вигідне географічне положення;
- розвинена фінансова інфраструктура;
- відкритість економіки для вільного руху капіталу;
- надання національного режиму для іноземних фінансових інституцій;
- ліберальне ставлення до бізнесу та економічна свобода;
- сучасні технології передавання інформації;
- людський капітал, який володіє відповідними професійними навичками та спеціальними фінансовими знаннями;
- відповідність сучасним світовим стандартам у галузі обліку, звітності, нагляду та регулювання [6, с. 32].

Між усіма фінансовими центрами існує тісних зв'язок, який визначається взаємовідносинами та конкуренцією. Провідні економісти виділяють три основних напрямки конкурентоспроможності фінансових центрів:

1. Імідж та комунікаційні можливості центру. У відповідності з даним критерієм вибір падає на центри які відомі у всьому світі і тому, якому довіряють професійні нерезиденти.

2. Багатоваріантність фінансових послуг та можливостей.

3. Професіоналізм центру, який в першу чергу залежить від персоналу. Резидентів та клієнтів цікавить професійний рівень працівників, спеціалізація компаній, перш за все по питанню управління активами, інвестиційному банківнику, фінансовому моніторингу, страхування ризиків тощо.

Майкл Портер у праці «Конкурентна перевага країн» (The Competitive Advantage of Nations), опублікованій у 1991 р. зазначив, що конкурентоспроможність країни слід розглядати через призму міжнародної конкурентоспроможності не окремих її підприємств, а фінансовий кластерів та центрів – об'єднань підприємств різних галузей, банків, бірж та інших фінансових інститутів. Ним розроблена система детермінант конкурентної переваги країн, що отримала назву «Конкурентний ромб» (або «Діамант») за числом основних груп таких переваг [7, с. 459]. До них відносяться:

- фактори виробництва: природні та людські ресурси, капітал, інфраструктура, інформація;
- умови внутрішнього попиту: якість попиту, відповідність тенденціям розвитку попиту на світовому ринку;
- суміжні й обслуговуючі галузі: юридичні, страхові, клірингові, інжинірингові компанії, тощо;
- національна стратегія розвитку країни, внутрішньогалузева конкуренція (рис. 1).

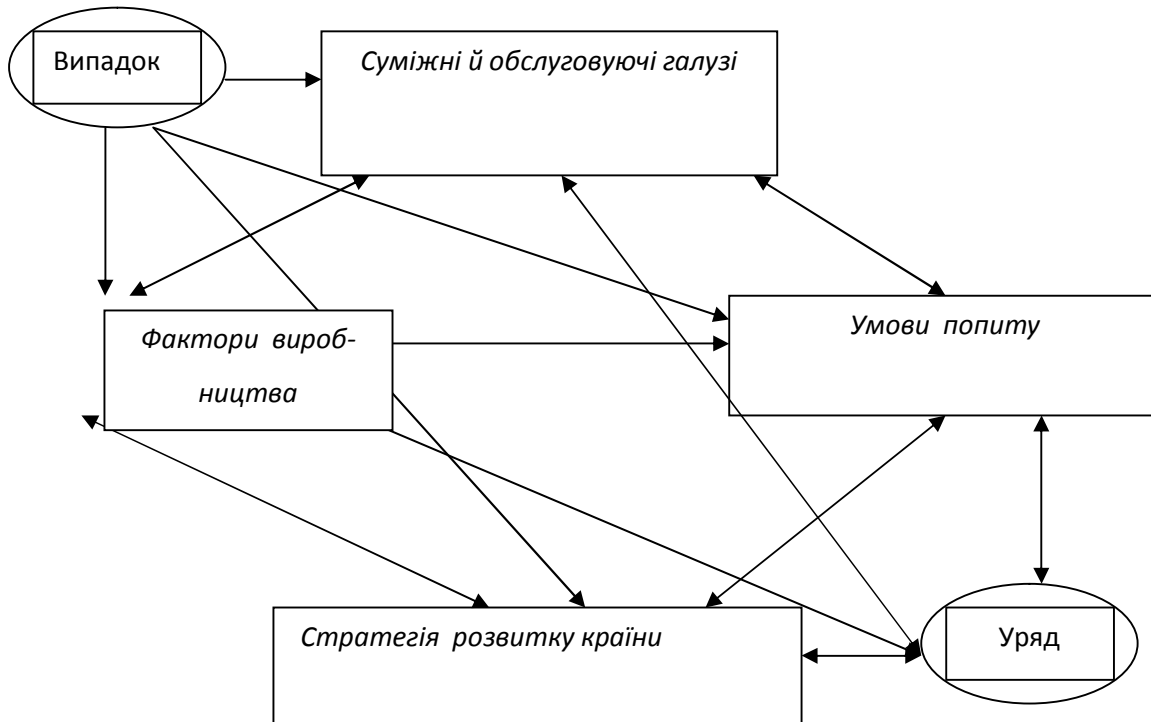

Рисунок 1 – «Конкурентний ромб» (або «Діамант») за Портером [7]

Кожний із детермінант впливає один на одного. Так, для того, щоб завоювати та зберегти конкурентну перевагу в певному фінансовому секторі, необхідно мати перевагу в усіх складових частинах «ромба». Перевага у кожному детермінанті не є передумовою для конкурентної переваги у галузі. На досягнення успіху в конкурентній боротьбі, на думку М. Портера, впливають, крім дій уряду та випадків, соціальна та політична історія, а також система культурних цінностей [7, с. 460]. Так, наприклад Лондон – найдавніший фінансовий центр, який на початку XIX ст. замінив Амстердам як головного світового фінансового центру. Його особливість здатність приймати будь-який виклик та давати гідну відповідь не втрачаючи аристократичні цінності, які притаманні англійській культурі.

Конкурентні переваги фінансових центрів безпосередньої пов'язані із глобальними містами, де вони базуються. Вперше концепція «глобального місті» була вжита американським економістом та соціологом Саксії Сассен «Глобальне місто Лондон, Нью-Йорк, Токіо». На думку С. Сассен, глобальні міста – це стратегічні центри концентрації господарської діяльності, управління транскордонними фінансовими потоками та надання високотехнологічних послуг [8]

Цікавою є думка британського геополітика П. Тейлор, який під глобальним містом розуміє центри надання корпоративних послуг, які використовують усі географічні та економічні переваги та можливості. Тейлор виділяє чотири категорії світових міст:

1. Провідні міст. До них належать найбільші світові фінансові центри, такі як Лондон, Нью-Йорк, Токіо.
2. Головні міста. До них П.Тейлор відносить Сан-Франциско, Сідней, Торонто, Цюрих.
3. Другорядні. До них належать регіональні фінансові центри, а саме Бангкок, Варшава, Монреаль, Пекін, Рим, Стокгольм.
4. Ті, що знаходяться на стадії формування (Афіни, Відень, Дублін, Люксембург, Ліон, Мумбай, Абу-Дабі, Алмати, Бірмінгем, Богота, Братислава, Київ).

Для розуміння сутності фінансових центрів, варто розглянути урбаністичну модель Пітера Хола. Згідно даної моделі усі міста світу поділяються за рівнем світового розвитку на чотири групи.

До першої групи (Альфа міста) належать міста-столиці, які мають глобальний вплив на розвиток інших міст, наприклад, Лондон, Париж, Нью-Йорк, Токіо, Гонконг, Сінгапур.

До другої групи (Бета міста) автор відносить міста-шлюзи, наприклад, Сан-Франциско, Сідней, Цюрих, Сан-Пауло, Москва, Сеул.

Третю групу складають (Гамма міста) регіональні (периферійні) міста, які є центрами комунікацій, інформації та комерції. Серед таких міст Амстердам, Бостон, Дюссельдорф, Женева, Йоханесбург, Мельбурн, Стокгольм, Варшава.

Останню четверту найчисельнішу групу (Дельта-міста) становлять адміністративні центри, які мають вплив на локальному рівні. До них належать Дублін, Хельсінкі, Люксембург, Вена; Афіни, Дубаї, Київ, Балтімор та ін.

Близькою до висловлювань П. Тейлора є модель «центр-периферія» Дж. Фрідмана, який говорить про те, що глобальне місто обов'язково є світовим фінансовим центром, великим транспортним, комунікативним і діловим вузлом міжнародного значення. Центр переважає за рахунок постійних інновацій, агломераційного ефекту. Периферія є антиподом центру [4, с. 241].

Дослідженням глобальних міст-центрів займалися і вітчизняні вчені. Так, Д. В. Бойко-Бойчук зазначає, що в урбанізованих демократичних суспільствах рівень розвитку та конкурентоспроможності країни визначається рівнем міжнародного впливу їх міст, а також безпосередньо пов'язаний із політичною та економічною ситуацією в країні, взаємодією центральних та локальних органів управління [9].

Київ є не тільки столицею, а й найважливішим мегаполісом України, який концентрує на своїй території усі політичні, соціальні та культурні відносини. Місто підтримує партнерські відносини із усіма містами по всій країні. У 2011 р. було розроблено та затверджено на громадській раді Стратегії розвитку міста Києва до 2025 [10]. У даній програмі було визначено напрям «Міжнародна гавань штаб-квартир» – залучення центральних та регіональних офісів міжнародних організацій. Для заохочення міжнародних транснаціональних компаній до розміщення фінансових активів у місті планується розміщення центральної або регіональної штаб-квартири, розміщення філій ТНК, адміністративних вузлів. Стратегією розвитку міста передбачається, що масштабне залучення міжнародних компаній у столицю призведе до:

- активне зростання статусу Києва на міжнародній арені, у тому числі як міста, привабливого для бізнесу та інвестицій;
- створення значної кількості нових робочих місць та збільшення економічного добробуту населення;
- обміну досвідом у місцевому діловому середовищі, децентралізація активності міста, розвитку інновацій [11, с. 204].

Місто має низку вагомих конкурентних переваг для розміщення міжнародних компаній, серед них можна виділити високий рівень розвитку інфраструктури, активність і діловий оптимізм бізнес-структур, доступність новітніх технологій, їх активне впровадження на рівні компаній, професіоналізм кадрів, зокрема фінансового сектору.

Але, незважаючи на переваги, для підвищення статусу міста Києва серед учасників міжнародних процесів необхідно продемонструвати стабільність, послідовність та сталість своїх намірів щодо перетворення у сучасне місто з високим рівнем ділової культури.

Висновок. Таким чином, формування світових фінансових центрів має як позитивний так і негативний вплив для країни-базування. Наприклад, до позитивних чинників належать залучення капіталу в країну, розвиток фінансової інфраструктури, забезпечення соціальної стабільності населення, що в цілому сприяє зростанню ВВП країни. Однак не можна залишити без уваги й загрози для країни, які з'являються в результаті активної інтеграції у світовий фінансовий ринок: ризик швидкого відпливу капіталу, ймовірність збільшення масштабів фінансового шахрайства, підвищення залежності від політичної ситуації в країні.

Перелік посилань

1. Кравець П.О. Мировые финансовые центры в посткризисный период [Електронний ресурс] / П.О. Кравець, И.В. Дуэль // Аудит и финансовый анализ. – № 2. – 2010. – Режим доступа: http://auditfin.com/fin/2010/2/10_06/10_06%20.pdf
2. Семенцова, Е. В. Анализ подходов к определению и классификации международных финансовых центров / Е. В. Семенцова // Сибирская финансовая школа. – 2012. – № 5. – С. 41-46.

3. Моисеев С.Р. Международные финансовые рынки и международные финансовые институты. / Московский международный институт эконометрики, информатики, финансов и права. – М., 2002. – 245 с.
4. Козик В.В., Панкова Л.А., Даниленко Н.Б. Міжнародні економічні відносини. Навчальний посібник / К.: Знання, 2008. – 406 с.
5. Макогон Ю.В. Музиченко Г.Г. Місце міжнародних фінансових центрів у сучасній глобалізованій світовій економіці / Ю.В. Макогон, Г.Г. Музиченко // Економічний часопис. – 2014. – №11. – С.45-49.
6. Малкина М.Ю. Анализ позиционирования мировых финансовых центров в международной финансовой системе / М. Малкина // Финансы и кредит. – 2012. – № 4. – С. 31-40.
7. Портер М. Международная конкуренция: конкурентные преимущества стран / Майкл Э. Портер; пер. с англ. – М.: Междунар. отношения, 1993. – 896 с.
8. Сассен С. Глобальные города: постиндустриальные производственные площадки [Електронний ресурс] / С. Сассен // Прогнозис. – Режим доступу: <http://www.urban-club.ru/?p=77>
9. Бойко-Бойчук О. В.] Світові тенденції розвитку міст: міжнародний досвід [Електронний ресурс] / О. В. Бойко-Бойчук. – Режим доступу: <http://www.archive.nbuv.gov.ua/e-journals/dutp/2007-2/txts/07bovmmd.htm>.
10. Стратегія розвитку Києва до 2025 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kievcity.gov.ua/>.
11. Крамаренко Р. М. Роль мегаполісів як суб'єктів міжнародних відносин / Р. М. Крамаренко // Вісник Дніпропетровського університету. Сер.: Економіка. – 2013. – Т. 21, вип. 7(2). – С. 201-205.

Стаття надійшла: 28.05.2015 р.

Рецензент: д.е.н., проф. Дмитрієв І.А.

УДК 338.1

JEL Classification: F 360

ГЛОБАЛИЗАЦИЯ КАК ФАКТОР РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИКИ УКРАИНЫ

Попова А.Н., к.т.н., ассистент

Харьковский национальный автомобильно-дорожный университет

Аннотация: Предметом статьи является процесс глобализации, как фактор развития экономики Украины, выполняется анализ макроэкономических показателей в динамике для определения точек бифуркации в макроэкономических показателях, используя теорию хаоса. Что даст возможность достигнуть цели исследования, а именно исследование изменений украинской экономики, используя мировой экономический опыт. Приоритетной задачей для определения возможностей развития является определения места Украины в мировой экономической системе с помощью показателей развития и соотнося их с экономическими показателями других стран. Возможности глобализации и ее различные проявления как экономические, так и информационные дают возможность выполнить данную задачу, используя современные средства коммуникаций, универсальные источники информации, современные средства обработки больших массивов данных. Учитывая динамику экономических процессов в мире, это позволит использовать изменения для оптимизации экономических процессов украинской экономики. И одной из приоритетных сфер является инвестиционная привлекательность Украины, что позволит подняться в рейтинге инвестиционной привлекательности на более высокий уровень. Так согласно рейтингу BDO International Business Compass Украина занимает 89 место, всего в рейтинге представлены 174 страны[1]. Так США на 14 месте, Китай – 83-й, Молдова – 87-я, Россия – 100-я, Узбекистан – 144-й. И, если учитывать сложившуюся экономическую и политическую ситуации в Украине, особенно важным является быстрый экономический рост, который может обеспечить повышение инвестиционной привлекательности Украины и как следствие повышение экономического роста и уровня благосостояния страны. Использование данной информации и создавшиеся условия возможно создание условий для нового качественного прыжка в развитии Украины и успешной интеграции в мировой рынок.

Ключевые слова: глобализация, теория хаоса, мировая экономика, мобильность капитала, капитал, иностранные инвестиции.